

ISSN 2786-6165 Online

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11))

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»):
журнал. 2023. № 5(11) 2023. С. 945

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 31.05.2023, № 14/5-23)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематики наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✚ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✚ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✚ Волощенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✚ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✚ Головня Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✚ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✚ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✚ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✚ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✚ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового державного інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)

- Жулковський В.В., Матвійчук В.П., Штикун О.В.** 489
*ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ*
- Зайцева С.С., Руденко Н.В.** 503
*МОБІЛЬНІ ГАДЖЕТИ ТА ЇХ ЗАСТОСУНКИ ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТРУМЕНТ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК
ІНОЗЕМНОЇ*
- Іванюк Г.І., Антипін Є.Б., Венгловська О.А., Куземко Л.В.,
Савченко Ю.Ю.** 518
*ЗМІСТОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСОБИСТІСНОГО ТА
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ*
- Ішутіна О.Є., Чернікова Ю.О.** 540
*ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ: ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ*
- Калиняк М.М., Мочалов Ю.О.** 551
*ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ХІРУРГІЧНА СТОМАТОЛОГІЯ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ
ВИЩОЇ ШКОЛИ. ДИСКУСІЯ*
- Коваль Д.С.** 575
*РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ ТА ПРАВОНАВСТВА В УКРАЇНІ*
- Кривда В.С.** 587
*НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ*
- Кузнецова Г.П.** 599
*ФОНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВОЗНАВСТВА ДАВНЬОГО
ЄГИПТУ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ КЕЙС*
- Лінь Ваньї, Васильєва О.В.** 620
*ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТ-
НОСТІ ЗДОБУВАЧІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ
ПІДГОТОВКИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ*

УДК 378.091.313.011.3-051

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)-518-539](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-518-539)

Іванюк Ганна Іванівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (095)074-32-72, <https://orcid.org/0000-0001-7758-5121>

Антипін Євген Борисович кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (063)872-54-87, <https://orcid.org/0000-0002-0371-2498>

Венгловська Олена Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (097)424-35-90, <https://orcid.org/0000-0002-0456-7667>

Куземко Леся Валентинівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (073)158-67-06, <https://orcid.org/0000-0003-3070-6322>

Савченко Юрій Юрійович кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (098)743-30-41,

ЗМІСТОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. У статті висвітлено аспекти змістово-технологічного забезпечення психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів, актуалізовані в науковому полі та практиці освітнього процесу закладу вищої освіти у руслі реалізації нових освітніх стандартів. Основні узагальнення, наведено за результатами теоретичного аналізу широкого пласту джерел, що

різнобічно розкривають заявлену тему, емпіричного дослідження та особистого досвіду і продуктивних змістових, технологічних напрацювань, нагромаджених авторами статті. У статті подано характеристику змісту, технологій, діагностичних і цифрових інструментів, які істотно поліпшують особистісний та професійний розвиток майбутніх педагогів у процесі людинознавчих, психологічних і педагогічних студій. Розкрито сутнісні особливості ціннісно-світоглядної компоненти змісту та технологій психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів у контексті сучасних цивілізаційних викликів і втрат освіти в Україні воєнної доби. Зазначену в статті проблему, охарактеризовано відповідно до мотиваційно-пізнавального, конструктивно-діяльнісного, рефлексійно-прогностичного, ціннісно-ідентифікаційного етапів психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів, які є авторськими напрацюваннями у процесі дослідження колективної наукової теми. Архітектура статті побудована на широкій вибірці опитування респондентів і використання адекватних методик (Гугл-опитування, інтерв'ювання, статистичний аналіз), що дало змогу з'ясувати запити здобувачів вищої освіти (педагогічних спеціальностей), їхні сильні та слабкі сторони в контексті особистісного та професійного зростання. Узагальнені результати засвідчують дієвість запропонованих змісту та технологій психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів.

Ключові слова: загальні компетентності, освітні стандарти, особистісний та професійний розвиток, професійні компетентності за трудовою дією, психолого-педагогічна підтримка, майбутні педагоги, цінності, здобувачі вищої освіти, психологія, педагогіка, антропологія.

Ivaniuk Hanna Ivanivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv University, Bulvarno-Kudriavska St., 18/2, Kyiv, 04053, tel.: (095)074-32-72, <https://orcid.org/0000-0001-7758-5121>

Antypin Yevhen Borysovych PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv University, Bulvarno-Kudriavska St., 18/2, Kyiv, 04053, tel.: (063)872-54-87, <https://orcid.org/0000-0002-0371-2498>

Venhlovska Olena Anatoliivna PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv University, Bulvarno-Kudriavska St., 18/2, Kyiv, 04053, tel.: (097) 424-35-90, <https://orcid.org/0000-0002-0456-7667>

Kuzemko Lesia Valentynivna PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv University, Bulvarno-Kudriavska St., 18/2, Kyiv, 04053, tel.: (073)158-67-06, <https://orcid.org/0000-0003-3070-6322>

Savchenko Yurii Yuriiovich PhD in Psychology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv University, Bulvarno-Kudriavska St., 18/2, Kyiv, 04053, tel.: (098) 743-30-41, <https://orcid.org/0000-0003-3662-2787>

CONTENT AND TECHNOLOGICAL PROVISION OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR THE PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE TEACHERS

Abstract. The article highlights the aspects of content-technological provision of psychological-pedagogical support of personal and professional development of future teachers, updated in the scientific field and practice of the educational process of a higher education institution in the direction of implementing new educational standards. The main generalizations are based on the results of a theoretical analysis of a wide range of sources that reveal certain aspects of the stated topic, empirical research and personal experience, and productive substantive and technological developments accumulated by the authors of the article. The content of the article describes the content, technologies, diagnostic and digital tools that significantly improve the personal and professional development of future teachers in the process of humanistic, psychological and pedagogical studies. Here is revealed essential features of the value-worldview component of the content and technologies of psychological-pedagogical support for the personal and professional development of future teachers in the context of modern civilizational challenges and losses of education in Ukraine during the war. The problem specified in the article is characterized in accordance with the motivational-cognitive, constructive-active, reflective-prognostic, value-

identifying stages of psychological-pedagogical support of personal and professional development of future teachers, which are the author's work in the process of researching a collective scientific topic. The architecture of the article is built on a wide sample of interviewing respondents and the use of adequate methods (Google survey, interviews, statistical analysis), which made it possible to clarify the requests of students of higher education (pedagogical specialties), their strengths and weaknesses in the context of personal and professional growth. The generalized results prove the effectiveness of the experimental content and technologies of psychological and pedagogical support for the personal and professional development of future teachers.

Keywords: general competences, educational standards, personal and professional development, professional competences for work action, psychological-pedagogical support, future teachers, values, students of higher education, psychology, pedagogy, anthropology.

Постановка проблеми. Освіта людини завжди відображає стадії піднесення, розцвіту суспільства або кризи чи занепаду соціально-значущих цінностей і цілей. Нині, в умовах воєнного часу в Україні, освітня галузь гуртується навколо державницьких і демократичних цінностей і часто, як і вся країна, платить за них дуже високу ціну власними життями педагогів, науковців і навіть дітей. Тому на часі подолання освітніх втрат – людських, ресурсних. Як засвідчує практика організації освітнього процесу за допомогою цифрових технологій в умовах онлайн і змішаної форм навчання здобувачів вищої освіти недостатнім є психолого-педагогічний супровід особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів. В умовах сьогочасних суспільних зламів нагальним є розв'язання питання: «чого вчити?» (учнів, студентів) і «кому вчити?» Тому як ніколи актуальною є проблема підготовки педагогів до виконання професійних функцій в нових умовах – соціально-психологічних, культурних, економічних на тлі травм війни, набутих дітьми і їхніми батьками, педагогами. Варто зауважити таке: педагогічні спеціальності не обмежуються лише набуттям професійних компетентностей в освітньому процесі закладу вищої освіти. Маємо розуміти, що лише педагог зі сформованою світоглядною, патріотичною, громадянською позицією, емоційним інтелектом і позитивною мотивацією до професійної діяльності здатний творить навколо себе ціннісне розвивальне середовище для дітей. Нове бачення цілей, особливостей організації процесу підготовки педагогів актуалізує проблему урівноваження особистого і професійної

складових цього процесу. У руслі викладеної вище ідеї чільне місце належить вдосконаленню ціннісно-світоглядного потенціалу освіти людини та підготовки майбутнього педагога до виконання професійних функцій.

За результатами аналізу Законів України: «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про вищу освіту» (2014) встановлено переважання вимог до професійної компоненти у процесі підготовки педагогів, що пов'язуємо з пріоритетом навчання учнів над вихованням. Потребують більшої конкретизації, викладені в наведених вище документах мета і завдання освіти різних рівнів у контексті особистісного розвитку здобувачів, мотивації їх до навчання та саморозвитку. Більш конкретизовано цілі освіти учнів, задля підготовки їх до життя, викладено в документі «Нова українська школа» [1]. У меті нової української школи чільне місце на рівні з навчанням, належить вихованню, наповненому особистісними, громадянськими та моральними пріоритетами [1, С. 5]. В умовах реалізації чинних Професійних стандартів за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста) (2020)» та «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021) на часі вдосконалення змістово-технологічного забезпечення особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів.

Проміжні результати дослідження з теми «Психолого-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах реалізації нових освітніх стандартів» дали змогу інтерпретувати провідні наукові ідеї та продуктивні практики, що можуть бути адаптовані в освітніх середовищах закладів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зауважити, що актуалізована в статті проблема, є міждисциплінарною і потребує всебічного розкриття. На тлі недостатньої зацікавленості здобувачів вищої освіти (педагогічних спеціальностей) питаннями розвитку їхньої ціннісно-емоційної сфери, становлять інтерес наукові висновки, викладені в книзі «Як народжуються емоції» (Ліза Фельдман Барретт) [2]. У руслі дослідження психолого-педагогічного супроводу підготовки до професійної діяльності вихователів, вчителів початкових класів, варто звернути увагу на занурення в світ психології дитини в різні періоди її життя. Згадана вище за текстом авторка праці «Як народжуються емоції» слушно вказує на ментальні подібності людей у сфері емоцій: цілі, наміри, уподобання які зберігаються у свідомості людей і дають змогу дітям засвоювати емоційно забарвлені слова (поняття). В

контексті проблематики статті вагомим є те, що діти дошкільного та молодшого шкільного віку можуть з легкістю засвоювати поняття, які емоційно означені словом [2, С. 164-165]. Нам імпонують міркування К. Роджерса, які висвітлені в книзі «Свобода вчитися»: автор акцентує увагу на важливості суспільних цілей освіти, що ґрунтуються на цінностях, а отже і спонукають молодь до саморозвитку. У праці, що наводимо вище, К. Роджерс з посеред життєтворчих цінностей, виокремлює творче мислення, цінність людського життя, здатність прийняття обдуманих рішень, уміння комунікації та ведення переговорів [3]. Ці ідеї становлять інтерес у контексті творення освіти на цінностях в новій українській школі. На відміну від Карла Роджерса, інші концептуальні ідеї відстоює Ювал Ной Харарі [4]. Як вважає автор наведеної книги, у світі йде пошук нової моделі освіти, що забезпечує консенсус нових цінностей і штучного інтелекту, оскільки ліберальна модель загалом вичерпала свій ціннісно-цільовий ресурс. Мова йде про те, що майбутній розвиток економіки та соціальної сфери залежатиме від новітніх біо і цифрових технологій, штучного інтелекту які зумовлюють потребу формування нового світогляду людей. Однак його обриси та показники достатньо розмиті [4, С. 20]. Попри слухність ідеї про актуальність для життя і розвитку людини сучасних технологій і процесів, варто встановити ризики, певні межі безпеки в системі відносин людина-техніка (штучний інтелект).

У сучасному науковому дискурсі проблема освіти людини є предметом досліджень як на фундаментальному (філософському), так і на практичному (технологічному) рівнях. До першої групи наукових джерел віднесено праці сучасних українських науковців, які висвітлюють гуманітарні традиції освіти, як умову «неперервного становлення людського». Зокрема йдеться про працю Л. Губерського «Сучасна філософія гуманітарного знання: парадигми і дискурси» [5, С. 128-141]. Автор, наведеної вище праці, вказує на співмірність гуманітарних знань до формування людських смислів: людяності, співчуття, милосердя, толерантності, свободи. Освіта людини ґрунтується на ціннісно-смысловому і змістово-цільовому контекстах, тому важливим вектором її розвитку є навчання (освіта) на основі запитів. Ми погоджуємося з авторським тлумаченням про гуманітарні засади освіти, що має відповідати і потребам суспільства (в широкому сенсі), і потребам людини на всіх етапах її становлення.

У контексті проблематики статті з посеред праць сучасних українських учених інтерес становить стаття Л. Хомич «Вчитель нової української школи: вектори професійного розвитку» [6]. Авторка цієї

наукової праці робить ґрунтовний виклад проблеми багатовекторності в підготовці вчителя нової української школи, що слугує підставою для розроблення засобів для їхнього професійного розвитку, зокрема і змістово-технологічних.

Згідно з вимогами професійних стандартів до підготовки вихователя, вчителя початкової школи, на часі засвоєння студентами цифрових технологій та інструментів для розв'язання цілей і завдань особистісного та професійного розвитку, які висвітлені авторським колективом у статті [7].

Окремі аспекти мотивації вчителів до участі в безперервному розвитку та взаємозв'язки на особистісному рівні висвітлено в статті [8], Автори статті основну увагу зосередили на вивченні цих показників у педагогів, які мають певний досвід, тому основна увага сфокусована на стосунки між учителями та керівниками школи, як фактор мотивації до професійного вивіщення. У контексті проблематики нашої статті інтерес становить стаття [9], в якій автори розглядають педагогічні знання як ресурс у професійно-педагогічному розвитку і налагодження стійкого стану суб'єкт-суб'єктних стосунків учасників освітнього процесу. Такі міркування логічні і з огляду на нашу проблематику потребують розширення дослідницького поля.

Мета статті. Характеристика змісту та технологій психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів у контексті виконання ними трудових функцій.

Виклад основного матеріалу. Методологія дослідження. Дослідження із наукової проблеми, заявленої в статті, здійснено за засадах синергетичного, аксіологічного, антропоцентричного, компетентнісного підходів, що дало змогу цілісно проаналізувати міждисциплінарні взаємозв'язки урівноваження особистісної та професійної складових у процесі підготовки вихователів закладів дошкільної освіти, вчителів закладів загальної середньої освіти (початкових шкіл), охарактеризувати змістово-методичне забезпечення психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах реалізації нових освітніх стандартів. Відповідно до мети та завдань, обрано низку взаємозумовлених теоретичних і емпіричних методів, а саме: теоретичного аналізу – для уточнення стану дослідженості наукової проблеми в сучасному науковому полі й обґрунтування категоріального апарату з теми дослідження; структуроване інтерв'ю, з метою збору кількісних даних (відповідей на заздалегідь підготовлених питань закритого типу), які слугують для підтвердження результатів; гугл

опитування на платформі МУДЛ – для виявлення й обґрунтування змістових і технологічних компонентів психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку студентів педагогічних спеціальностей в умовах реалізації освіти на основі їхніх запитів, методи математичної статистики дали змогу одержати dokonані результати вивчення багатоаспектного педагогічного явища та підтвердити надійність висновків.

Дослідження проведено на базі трьох університетів і двох інститутів післядипломної педагогічної освіти України; експериментальна вибірка становить 674 особи, з них 76,7% – здобувачі вищої освіти (спеціальності: 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта), 23,3% – слухачі курсів підвищення кваліфікації (вихователі закладів дошкільної освіти, вчителі закладів загальної середньої освіти (початкова школа)). Колективом авторів розроблено опитувальний аркуш і адаптовано його для використання на платформі МУДЛ із застосуванням цифрового інструменту (гугл форми). Аналіз кількісних результатів емпіричного дослідження дав змогу узагальнити тенденції психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах реалізації нових освітніх стандартів, а саме: домінування професійної мотивації над ціннісно-особистісним зростанням майбутніх педагогів; незрілість (недостатня сформованість) розуміння значення емоційного інтелекту для особистого і професійного зростання майбутнього педагога, позитивне сприйняття технологій активного навчання, цифрових технологій та інструментів і не сформованість умінь та способів їх використання в освітньому процесі. На підставі аналізу результатів дослідження виокремлено та охарактеризовано компоненти психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів, розкрито в наступних підрозділах статті.

Характеристика змісту та технологій психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах реалізації нових освітніх стандартів

Психолого-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів розглядаємо як доцільно організований процес психолого-педагогічного забезпечення суб'єктності здобувачів вищої освіти задля їхнього особистісного і професійного розвитку в контексті виконання майбутніми педагогами трудових функцій. Відповідно до поданого авторського визначення базового поняття з проблеми дослідження [10], з'ясовано сутнісні особливості компонентів-змістового (психологія, педагогіка, антропологія) і

технологічного (процесуально-діяльнісного) наповнення організованого процесу, спрямованого на забезпечення особистого і професійного розвитку майбутніх педагогів. Особистісно-професійний розвиток майбутніх педагогів, розглядаємо в руслі вимог професійних стандартів підготовки вчителів початкових класів [11], вихователів закладів дошкільної освіти [12] щодо формування загальних компетентностей (громадянської, культурної, лідерської, соціальної, комунікативної) і професійних компетентностей за трудовою дією (психологічної, емоційно-етичної, партнерської, навчання впродовж життя, рефлексивної, психоемоційної). Розвиток особистісних та професійних якостей майбутніх педагогів веде до нового стану, зазначених вище компетентностей, що трансформується в процесі навчання в якості та здатності необхідні для продукування нових ідей і способів діяльності на основі здобутих знань, вироблення ціннісних орієнтирів і власної траєкторії професійного зростання.

У процесі проведеного дослідження встановлено етапи психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів: мотиваційно-пізнавальний, конструктивно-діяльнісний, рефлексійно-прогностичний та ціннісно-ідентифікаційний. Осердя виокремлених етапів становлять ціннісно-світоглядні аспекти. Попри те, що суспільство визначає цілі та стратегії розвитку освіти згідно з потребами держави, насамперед: економічними, соціальними, техніко-технічними (в умовах цифровізації всіх сфер життя), зовнішньополітичними, вони не повним чином відповідають особистим потребам здобувачів вищої освіти, зокрема майбутнім педагогам. На підставі узагальнених статистичних даних гугл-опитування студентів (спеціальність – «Дошкільна освіта», «Початкова освіта»), з'ясовано: здебільшого майбутні педагоги надають пріоритет власному професійному розвитку. Часто поза їхньою увагою залишається ціннісна складова особистого розвитку. Разом з тим освіта нині становить особисту світоглядну цінність, що може стимулювати вмотивовану індивідуальну пізнавальну діяльність або гальмувати її. Важливо не забувати про те, що педагог був і залишається провідником гуманістичних цінностей в учнівсько-батьківському та соціально-культурному середовищах.

У руслі проблематики статті важливо зазначити таке: основу ціннісно-світоглядних знань здобувачів вищої освіти становлять гуманітарні науки, які розкривають обґрунтовані знання про людину та її цінності, досвід і інструменти самопізнання і саморозвитку, способи взаємодії між людьми. Оскільки гуманітарні знання часто пов'язують з

міфами, важливо виокремлювати з поміж них ті, які є науковими і сприятливо впливають на формування світоглядної картини світу, впевненості щодо пошуку засобів (змісту, технологій) особистісного та професійного розвитку. Тому важливо насамперед виокремити людинотвірні цінності, які можуть спонукати людину до мотивованих діяльностей, що зумовлюють особистісне та професійне зростання майбутніх педагогів. Ми обґрунтовуємо свої міркування з позиції триєдиного виміру (тілесного, духовного, психічного). Іпостась духовного пов'язана з притаманністю людині загального: системи вищих Цінностей, Норм, Ідеалів і Смислів людської культури у широкому сенсі. Психічну складову розглянемо в контексті сутності трьох груп психічних процесів-пізнавальних (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, уява, мовлення); емоційних (емоції, почуття), вольових (воля). Тілесне начало людини розглядають через призму почуттів і станів – радість, агресія, сміх, співпереживання, страждання. Підтвердженням цьому міркуванню може слугувати наукова позиція Барретт Лізи Фельдман щодо універсального характеру емоцій у вимірі еволюції людини, яка є «конструктором» власних емоцій [2, С. 65]. Отже насамперед важливим є керування власними емоціями як в професійно-педагогічному так і в особистісному сеансах ,що дають змогу прийняття себе в професії, усвідомленого пізнання своєї особистої здатності та готовності до різних діяльностей (професійних) і проєктування траєкторії саморозвитку. Відповідно до проблематики статті, зміст і технології психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів насамперед слугують засобами розв'язання провідних цілей реалізації гуманістичного ідеалу освіти, а саме: прагнення розуму до істини, спрямованість вольової активності до добра, а почуттів – до краси. Навчальний (освітній) процес, побудований на загальнолюдських соціально-політичних, морально-етичних цінностях сприятиме не лише формуванню певних професійних знань, умінь і навичок, способів діяльності, а насамперед гуманістичного світогляду й мотивації щодо виконання професійних функцій вчителя початкових класів, вихователя закладу дошкільної освіти. В сучасних культурних і соціальних реаліях України та світу осердя освіти мають посісти людинотвірні цінності, що є основою для забезпечення здобувачам вищої освіти рівних умов навчання, розвитку (саморозвитку), самореалізації впродовж життя.

Ми свідомі того, що розвиток цифрових технологій і штучний інтелект зумовлюють варіативність освітніх концепцій і систем. Можемо погодитися з тим, що вони мають право на існування. Однак

для збереження культурних надбань людства, налагодження міжкультурної взаємодії між людьми з метою вирішення глобальних проблем (збереження життя, еколого-епідеміологічної рівноваги, відвернення руйнівних воєн) на часі людинознавчі, ціннісно-світоглядні концепції, зокрема підготовки педагога на засадах принципу людиноцентризму.

На мотиваційно-пізнавальному етапі психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутніх учителів початкових класів, вихователів закладів дошкільної освіти важливою є професійна мотивація та усвідомлення власної готовності до професійно-педагогічної діяльності. Тому важливе переосмислення й утвердження міждисциплінарних зв'язків змісту підготовки майбутніх педагогів, що містить знання про людину у всіх проявах (психологія, педагогіка, людинознавство).

Усвідомлена повага до людини та її цінностей (про що йшлося вище за текстом) сприяє вибудовуванню освітнього процесу на засадах довіри до учнів, дітей дошкільного віку та поваги до їхніх інтересів і потреб. Варто зауважити: на мотиваційно-пізнавальному етапі психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів важливим є прийняття ціннісного ставлення педагога до дитини та інших учасників освітнього процесу. Виконання професійних завдань вимагає залучення особистого ціннісно-світоглядного ресурсу педагога. Розвиток особистості (її інтегральних характеристик) визначає успіх професійної підготовки, а разом з тим – удосконалення тієї чи іншої професійної діяльності сприяє вибору власної стратегії розвитку особистості.

Людиноцентрований світогляд майбутнього педагога формується на основі взаємопов'язаних складових, а саме: прийняття людини як найвищої цінності з невід'ємними правами й обов'язками; визнання найважливіших антропологічних цінностей (життя, фізичне й психічне здоров'я дитини, дотримання її прав і свобод); ціннісне ставлення до кожного дня і періоду життя, до дитинства як найціннішого часу в розвитку людини. У поступі професійної підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, вчителя початкових класів важливим є вмотивоване прийняття гуманістичних цілей виховання – ціннісного розвитку дитини як особистості, гармонії дитини з природою, суспільством і собою, створення комфортних емоційних умов навчання, виховання та розвитку дітей, учнів. На часі пріоритет виховання особистості, насамперед педагог створює умови для взаємодії та діалогу з дитиною, а отже взаємного поступу вихователя і дитини назустріч одне одному.

На мотиваційно-пізнавальному етапі, студенти першого курсу навчаються розпізнавати багатоманітність учнів та складність освітнього процесу під час засвоєння змісту дисциплін: людинознавство, психологія, педагогіка. Важливим чинником для їхнього особистого та професійного розвитку слугує позитивна внутрішня мотивація до різних діяльностей, що сприяє гнучкому реагуванню на інтереси та потреби учнів і організації здійснення навчання, виховання з урахуванням індивідуального підходу. Знання педагогами інтересів і потреб дітей і учнів позитивно впливають на розвиток їхньої готовності і здатності покращувати освітнє розвивальне середовище, створювати позитивний клімат. Здобувачі вищої освіти-майбутні педагоги, які вирощуватимуть майбутнє нації держави. Тому важливо в процесі професійної підготовки розширити змістове поле для засвоєння студентами різних контекстів – соціальних, культурних, національних, в яких здійснюється освіта та до генерації нових ідей, прогнозування нових потреб в освіті та відповідальності за власну професійну діяльність.

Характер педагогічного впливу на освітній процес і взаємодію його суб'єктів здебільшого залежить від професійної компетентності вихователя, вчителя, їх особистісного іміджу. Очевидним є те, що прагнення дітей до навчання та їх психологічне благополуччя залежать від стилю спілкування з учителем/вихователем. Партнерський стиль спілкування педагога з дітьми сприяє успішному формуванню психічних функцій дитини, долучає їх до навчання. Варто зауважити: на відміну від наведеного вище, авторитарний стиль або призводить до закріплення виконавської позиції та формування конформної поведінки, або викликає негативні емоційно-поведінкові реакції у дітей.

Зважаючи на провідну роль вчителя/вихователя, важливо забезпечити психолого-педагогічний супровід для формування його професійної компетентності щодо формування особистості дитини. Під час вивчення курсу «Психологія» (1-2 курс) ми ознайомлюємо студентів із методиками самодіагностики професійних та особистісних якостей, стилів педагогічного спілкування. Виявлений рівень власного розвитку діагностованих якостей, студенти порівнюють із середніми значеннями параметрів зазначених у діагностичних методиках. У подальшому знання про себе становлять основу для їхнього самовдосконалення та саморозвитку.

Наші спостереження виявили найбільш типові для студентів особистісно-професійні проблеми: особистісна тривожність, нестабільність, порушення Я-концепції, неадекватні самооцінка та рівень домагань, схильність до авторитарного стилю спілкування,

гіпесоціалізованість. Вирішення цих проблем студентами необхідно починати зі зміни ставлення до себе, уважного ставлення до власних особистісних потреб і розвитку позитивного мислення.

На практичних заняттях з психології (1курс) студентам пропонується виконувати систему вправ, спрямованих на розвиток адекватної самооцінки, усунення тривожності, створення стійких умов позитивних психоемоційних станів, наведемо деякі з них:

Вправа 1. Гуманістичне уявлення про людину.

Подумайте про те, що всі люди різні, але кожна людина чудова, тому що вона унікальна: не потрібно змішувати людину та її поведінку; у кожного є здатність до зростання та змін.

Вправа 2. Утвердження у самоцінності.

У стані спокою та розслаблення спробуйте навести декілька відповідей на питання «Хто я?». Потім у монологі для себе та інших розкажіть про власну унікальність. Почніть зі слів «Я – це я. Все, чого я досяг сьогодні, належить мені: журба та радощі, перемоги та поразки...». Кажіть все, що прийде вам в голову для декларації вашої самоцінності. Спробуйте закінчити монолог словами: «Я – це я. Я хочу бути тільки самим собою». Після монологу проаналізуйте, що ви відчули, як змінилося ваше самовідчуття.

Вправа 3. Контраргументи. Спробуйте трохи розібратися у собі, у власних перевагах та обмеженнях. Запишіть їх на аркуші паперу. Намагайтесь виразити те, що відчуваєте «тут і зараз», зазначте рік, число, час заповнення аркушу та збережіть його. Подумайте про те, що приймаєте у собі, а чим ви особисто невдоволені. Періодично повертайтеся до цієї вправи. Аналізуючи зміни ваших оцінок та ваших почуттів (прийняття себе – невдоволення собою).

Вправа 4. Оживлення приємних спогадів. Пригадайте той час життя, коли ви були щасливі. Оберіть будь-який фрагмент та заново продоживіть його (ви були щасливі..., були захоплені творчістю, ...були закохані, ...були на вершині успіху...).

- Тепер спробуйте відповісти собі, які найсуттєвіші особливості вашого переживання?

- Що вам заважає відчути ці почуття зараз?

Повторюйте вправу, коли ви відчуваєте, що вам потрібна психологічна допомога.

Запропоновані вправи можуть виконуватися як самотійно, так і в групі.

Під час тренінгової роботи зі студентами ми використовуємо педагогічні та психологічні методи самовдосконалення, спрямовані на

розв'язання основних проблем вчителів/вихователів у процесі професійного становлення, представлені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Методи особистісного та професійного самовдосконалення педагога

Проблема вчителя/вихователя	Методи самоосвіти, самовиховання та педагогічної корекції	Методи психокорекції
Дисбаланс культурного та соціального розвитку	Самоаналіз; самокритика	Релаксація; емоційна децентралізація
Малодиференційований образ Я, неадекватна самооцінка	Самовиховання; самонавчання; самовладання; самообмеження	Інтроспекція; ідентифікація; розширення засобів самовиразу
Особистісна тривожність та надконтроль	Самоконтроль; самостимулювання; педагогічний аналіз діяльності та відношень з дітьми	Розширення педагогічного репертуару; емпатійне слухання; соціальна рефлексія; моделювання поведінки
Емоційна дистанція, формалізм по відношенню до дитини	Педагогічні етюди; педагогічна імпровізація; педагогічне прогнозування;	Розвиток позитивного сприйняття дітей; стимулювання особистісного розвитку в умовах тренінгу
Авторитарність та гіперсоціалізованість	Педагогічний аналіз конкретних ситуацій	Тренування комунікативних умінь та навичок; емоційне заглиблення
Недостатня професійна компетентність	Психолого-педагогічний консиліум; аналіз психолого-педагогічної інформації професійного призначення	Я-висловлювання у педагогічних ситуаціях; тренування рефлексивної поведінки; самодіагностика особистісно-професійних переваг та обмежень

Як свідчить досвід, педагоги частіше мають труднощі щодо подолання особистісних психічних властивостей (рис характеру,

організації та способів діяльностей, невпевненості у власних діях). Лише розв'язавши особистісні проблеми, педагог зможе адекватно рефлексувати будь-яку ситуацію, діяльність та змінювати її в необхідному руслі.

На мотиваційно-пізнавальному і конструктивно-діяльнісному етапах психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів із дошкільної та початкової освіти набувають важливі вміння, що спрямовані на формування їхньої здатності та готовності діагностувати власний рівень особистісного і професійного поступу, визначати цілі та інструменти для його вивіщення, добирати технології та засоби для особистісного і професійного розвитку. У цьому аспекті постає необхідність оновлення змістово-технологічного забезпечення психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів, що включає зміст, організаційні форми, технології, інструменти, що забезпечують розвиток здобувачів вищої освіти в особистісному сенсі та сприяють оволодінню ними професійними компетентностями, які є визначальними у досягненні успіху в професії.

У контексті проблематики, заявленої в статті, актуалізуємо впровадження технології активного навчання студентів-майбутніх педагогів, яка дає змогу формувати загальні та спеціальні (фахові) компетентності майбутніх вихователів та вчителів початкових класів (зазначені в освітньо-професійних програмах). Технології активного навчання спрямовані на реалізацію принципу людиноцентризму, розвитку в діяльності, партнерської взаємодії та забезпечують умови входження в професію у сув'язі теоретичної, практико-зорієнтованої, аксіологічної складових. Зазначимо, що впровадження технології активного навчання у процесі викладання навчальних дисциплін здійснюється поступово, з урахуванням досвіду студентів, їхніх запитів, готовності виконувати завдання із застосуванням таких технологій.

У Київському університеті імені Бориса Грінченка напрацьовано досвід застосування технологій активного навчання зі студентами спеціальностей 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта» під час вивчення навчальних дисциплін та у позааудиторній роботі. Так, під час вивчення змісту інтегрованих навчальних дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Людинознавство» студенти оволодівають знаннями щодо соціокультурної функції освіти, її ролі у формуванні особистості, осмислюють сучасні концепції дошкільної і початкової освіти, пізнають особливості організації освітнього процесу у закладах освіти на цінностях. Вивчення цих тем відбувається у процесі групових дискусій,

диспутів, рольових та ділових ігор, круглих столів, навчання на дослідженнях тощо. Під час суб'єкт-суб'єктної взаємодії майбутні педагоги оволодівають комунікативними, дидактичними, методологічними, емоційно-етичними навичками, розвивають лідерські навички, вчаться генерувати ідеї, вибудовують траєкторію власного особистісного і професійного розвитку.

Тематика семінарських, практичних, лабораторних робіт спрямована на формування здатностей та готовності майбутніх педагогів організувати освітній процес у закладах дошкільної освіти та загальної середньої освіти (початковій школі), впроваджувати набуті знання, вміння та способи діяльності під час педагогічних практик. У перебігу навчальних занять психолого-педагогічного циклу студенти моделюють та вчаться вирішувати педагогічні ситуації, розвивають особистісні якості та професійні вміння в рольових і ділових іграх і під час виконання індивідуальних та групових проєктів, проведення досліджень.

Зауважимо, що результати навчальних досягнень студентів (із застосуванням технології активного навчання) характеризуються позитивною динамікою зростання мотивації до пізнання себе у професії, власного зростання як особистості та професіонала.

Варто зазначити, що змістово-технологічне забезпечення психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів здійснюється й під час педагогічних майстерок, що проводяться для студентів під час підготовки їх до проходження навчальних практик. На конструктивно-діяльнісному етапі студенти створюють портфоліо особистісно-професійного зростання. Зміст такого портфоліо складають практичні кейси, які дозволяють майбутнім педагогам пізнавати себе, визначати пріоритети щодо власного розвитку, здійснювати рефлексію особистих результатів та на її основі проєктувати індивідуальну дорожню карту особистісного і професійного зростання під час навчання у закладі вищої освіти. Окрім того, під час рефлексивних зустрічей, що проводяться після завершення практики, майбутні педагоги аналізують чи відбувся їхній поступ під час практичної професійної діяльності в ролі вихователя, вчителя та виокремлюють ті умови, що сприяли досягненню результатів, окреслюють можливі причини, що завадили досягти успіху.

Так, відповідаючи на запитання опитувальника, «Наведіть приклади, яким чином технології активного навчання, що застосовувалися у перебігу вивчення дисциплін, вплинули на ваш особистісно-професійний розвиток?», студенти відповіли, що

застосування таких технологій під час вивчення інтегрованих дисциплін із «Педагогіки», «Психології», «Людинознавства» сприяли: «...самовдосконаленню та розширенню світогляду», «...розвинули комунікативні навички під час систематичних дискусій на навчальні теми», «...навчилася висловлювати власну думку», «...аргументувати свою точку зору та чітко формулювати думки», «...під час групової роботи вдосконалила лідерські якості», «...навчилася здійснювати рефлексію своєї діяльності», «...використання технологій активного навчання значно підвищує розвиваючий ефект навчання, створює атмосферу напруженого пошуку, викликає в студентів і викладачів позитивні емоції і переживання», «... кейси допомогли зрозуміти як можна розв'язувати ситуації, що трапляються у професійній діяльності», «...відкриття самої себе, самореалізація, професійний саморозвиток» тощо.

Окрім того, ми запитали у майбутніх педагогів про те, які технології активного навчання є найбільш ефективними у їхньому особистісному та професійному розвитку (рис. 1)

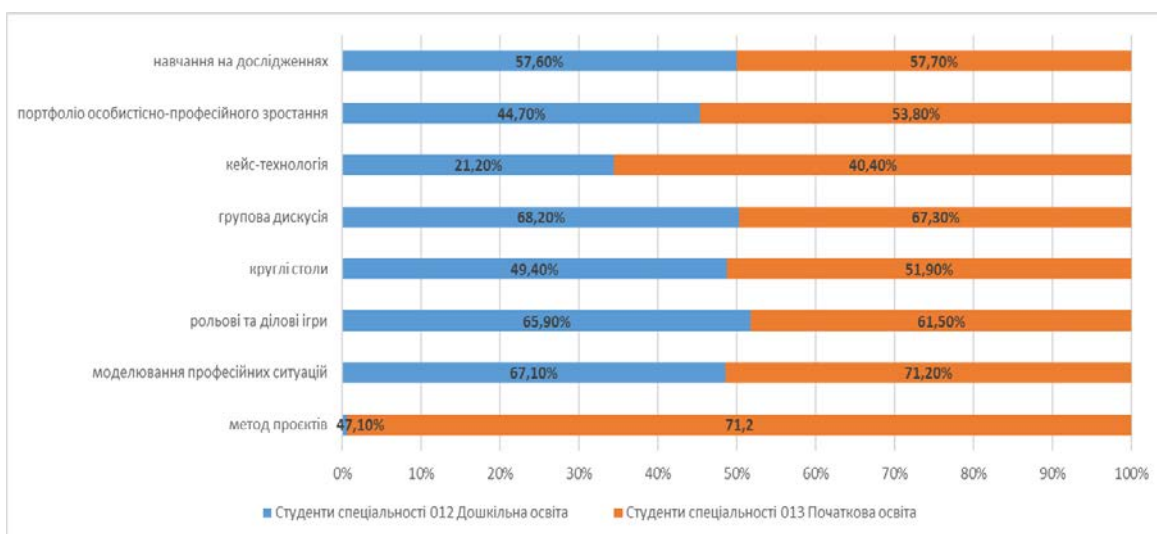

Рис. 1. Відповіді студентів спеціальностей 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта» на запитання анкети «Які технології активного навчання є ефективними у вашому особистісному та професійному становленні?»

Як засвідчують зіставні результати опитування, що подані на рис. 1, студенти обох спеціальностей суголосні в тому, що пропонувані технології активного навчання є ефективними у їхньому особистісному і професійному становленні, оскільки забезпечують не лише засвоєння

змісту навчальних дисциплін, сприяють виконанню завдань навчальних практик, а й сприяють формуванню наскрізних умінь. До цієї групи вмінь віднесено: вільно володіти українською мовою, ефективно розподіляти час для роботи та відпочинку, критично мислити, проявляти творчість та інноваційність, оцінювати ризики, приймати рішення та розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими на засадах партнерства, застосовувати цифрові ресурси для особистісного і професійного розвитку [11; 12].

У руслі проблематики статті актуалізовано розвиток наскрізних умінь для особистісного та професійного становлення майбутніх педагогів, що підтверджують проведені опитування серед здобувачів вищої освіти за спеціальностями: 012 «Дошкільна освіта» та 013 «Початкова освіта». Респондентам було запропоновано оцінити (за школою вагомості від 1 до 10) актуальність наскрізних умінь для сучасного педагога та ступінь їхньої сформованості у себе (рис. 2).

Рис. 2. Результати оцінювання майбутніми фахівцями з дошкільної та початкової освіти актуальності наскрізних умінь для сучасного педагога та ступінь їх сформованості

Аналіз отриманих результатів довів, що найактуальнішими наскрізними вміннями для респондентів виявилися: вільно володіти українською мовою (84%), застосовувати цифрові ресурси для особистісного і професійного розвитку (82%), співпрацювати з іншими на засадах партнерства (80%). Варто зазначити, що всі виокремлені наскрізні вміння сучасного педагога виявилися досить вагомими для студентів. Однак, оцінка сформованості зазначених умінь у себе продемонструвала переважно невисокі показники, зокрема: ефективно розподіляти час для роботи та відпочинку (22%), оцінювати ризики, приймати рішення та розв'язувати проблеми (25%).

Проведені спостереження, опитування та самооцінювання здобувачів вищої освіти (майбутніх вихователів ЗДО, вчителів ЗЗСО(початкова школа) засвідчили, що процес формування наскрізних умінь не відбувається стихійно, а потребує розроблення ґрунтовного змістово-технологічного забезпечення та цілеспрямованого поетапного психолого-педагогічного супроводу його реалізації. Відповідно до викладеного вище, в освітньому середовищі Київського університету імені Бориса Грінченка реалізується система роботи щодо формування та розвитку наскрізних умінь на всіх етапах особистісно-професійної підготовки майбутніх педагогів.

На першому етапі психолого-педагогічного супроводу (мотиваційно-пізнавальний) – відбувається формування здатностей першокурсників до вивчення та розвитку власних наскрізних умінь. Змістово-технологічне забезпечення на цьому етапі реалізується у процесі вивчення навчальних дисциплін («Університетські студії», «Українські студії», «Людинознавство», «Психологія», «Педагогіка»), індивідуальних та групових консультацій, майстер-класів («Пізнаю себе: колір у моєму житті», «Мотиви та можливості професійного вибору», «Моя перша психолого-педагогічна практика»), адаптаційних тренінгів та першої педагогічної практики (навчальної). У перебігу різних форм роботи студенти проводять самодіагностику сформованості особистісних і професійних якостей, умінь та навичок, порівнюють власні досягнення на попередніх етапах та еталонними компетентностями педагога згідно із змістом професійних стандартів.

На другому етапі (конструктивно-діяльнісний) психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів здійснюється формування наскрізних умінь майбутніх педагогів засобами різноманітних освітніх технологій, зокрема й цифрових, у процесі вивчення фахових навчальних дисциплін. Студенти вдосконалюють уміння між групової комунікації з урахуванням індивідуальних відмінностей учасників освітнього процесу під час практичних занять, позанавчальної роботи та дистанційного спілкування (Google Dok, Trello, Padlet, Jamboart, Google Meet, ZOOM, Viber); навчаються визначати цілі та завдання особистісного і професійного розвитку, здійснювати пошук шляхів вирішення поставлених задач (MindMeister, Mindomo, MindMup); розвивають творчість та критичне мислення у процесі розроблення та презентації освітніх продуктів (PowerPoint, Canva, Prezi); формують уміння доцільно розподіляти час та контролювати власні емоційні стани.

Змістово-технологічне забезпечення третього етапу психолого-педагогічного супроводу формування наскрізних умінь майбутніх педагогів (рефлексійно-прогностичний) реалізується в процесі ведення студентами Е-портфоліо особистісно-професійного розвитку, відеосес, карток самоаналізу-SWOT, виконання рефлексійних завдань як під час теоретичної так і практичної підготовки.

На четвертому етапі професійної підготовки (ціннісно-ідентифікаційний) відбувається удосконалення та апробація сформованих наскрізних умінь під час педагогічних практик та проведенні пошуково-дослідницьких робіт студентами. На цьому етапі психолого-педагогічний супровід полягає у вивченні потреб, мотивів, інтересів та можливостей учасників освітнього процесу як науково-педагогічними працівниками так і самими здобувачами вищої освіти (широке використання сервісів Google Forms, Kahoot).

Висновки. У статті висвітлено концептуальні ідеї та результати наукового пошуку розв'язання проблеми змістово-методичного забезпечення психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах реалізації нових освітніх стандартів. На широкій вибірці встановлено достатньо високу затребуваність у студентів-майбутніх педагогів психолого-педагогічного супроводу їхнього особистого та професійного розвитку задля розбудови людино-центрованої освіти. Проблематика статті є міждисциплінарною. Основою для її вирішення обрано антропоцентричну парадигму, що ґрунтується на гуманістичних (гуманітарних) цінностях. Відповідно до зазначених концептуальних ідей подано загальну характеристику змісту інтегрованих курсів навчальних дисциплін: «Педагогіка», «Психологія», «Людинознавство» та апробованих адекватних освітніх технологій, цифрових інструментів. Оскільки проблемне поле є достатньо широким, окремі положення щодо ефективності змістово-технологічного забезпечення потребують подальшого вивчення і можуть становити інтерес для дослідників.

Література:

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенко; упоряд.: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець, О. Макаренко, О. Малахова, Т. Нанаєва, Г. Усатенко, П. Хобзей, Р. Шиян. Київ, 2016. 36 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 21.05.2023).
2. Фельдман Барретт Ліза *Як народжуються емоції* / пер. з англ. Ярослава Лебеденка. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018, 480 с.
3. Rodgers C., Jerome Freiberg H. *Freedom to learn*. Third Edition. Macmillan College. Publishing Company, 1994. 527 p.

4. Ювал Н. Х. *21 урок для 21-го століття* / пер. з англ. Олександра Дем'янчука. Київ: BookChef, 2018. 416 с.

5. Губерський Л. В. Сучасна філософія гуманітарного знання: парадигми і дискурси. *Педагогічна і психологічна науки в Україні (до 15-річчя АПН України)* / ред. колегія Сухомлинська О. В., Бех І. Д., Луговий В. І. К.: Педагогічна думка, 2007. Т. 4. Педагогіка і психологія вищої школи. 439 с. С. 128-141.

6. Хомич Л. Вчитель нової української школи: вектори професійного розвитку. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2021. 20(2). С. 168-177. [https://doi.org/10.35387/od.2\(20\).2021.168-176](https://doi.org/10.35387/od.2(20).2021.168-176).

7. Ivaniuk H., Kuzemko L., Venhlovska O., Vovchok Y., Antypin Y. The use of digital tools in interdisciplinary projects of students' personal and professional self-development. *Amazonia Investiga*. 2022. Volume. 11. Issue 54. P. 94-108.

8. Zhang X., Admiraal W., Saab N. Teachers' motivation to participate in continuous professional development: relationship with factors at the personal and school level. *Journal of education for teaching*. 2021, Vol. 47. Issue 5. P. 714-731 <https://doi.org/10.1080/02607476.2021.1942804>.

9. Moraru M., Cristea G. Self-knowledge and Professional Development-sustainable Educational Condition of a Relationship. *2nd Cyprus International Conference on Educational Research, (CY-ICER 2013)*. Procedia – Social and Behavioral Sciences. 2013. Volume 89. P. 94-97.

10. Іванюк Г.І. Психолого-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах освітніх змін. *Перспективи та інновації науки*. 2023. 9(27). С. 219-231.

11. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv> (дата звернення: 20.05.2023).

12. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 19 жовтня 2021 року № 755-21. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 20.05.2023).

References:

1. Hrynevych, L., Elkin, O., Kalashnikova, S., Kobernyk, T., Kovtunets, I., Makarenko, O., Malakhova, O., Nanaieva, T., Usatenko, H., Khobzei, P., & Shyian, R. (2016). *Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian school: conceptual foundations of secondary school reform]* (Hryshchenko, M., Eds.). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].

2. Feldman, Barrett L. (2018). *Yak narodzhuiutsia emotsii [How emotions are born]*. (Yaroslav Lebedenko, Trans). Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia [in Ukrainian].

3. Rodgers, C., & Jerome Freiberg H. (1994). *Freedom to learn*. Third Edition. Macmillan College. Publishing Company.

4. Yuval, N. KH. (2018). *21 urok dlia 21-ho stolittia [21 lessons for the 21st century]*. (Oleksandr Demianchuk, Trans). Kyiv: BookChef [in Ukrainian].

5. Huberskyi, L. V. (2007). Suchasna filosofiiia humanitarnoho znannia: paradyhmy i dyskursy [Modern philosophy of humanitarian knowledge: paradigms and discourses]. U O. Sukhomlynska, I. Bekh & V. Luhovyi (Eds.), *Pedahohichna i psykholohichna nauky v Ukraini (do 15-richchia APN Ukrainy): T. 4. Pedahohika i psykholohiia vyshchoi shkoly [Pedagogy and psychology of the higher school]* (p. 128-141). K.: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

6. Khomych, L. (2021). Vchytel novoi ukrainskoi shkoly: vektory profesiinoho rozvytku [The teacher of the new Ukrainian school: vectors of professional development]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy – Adult education: theory, experience, prospects*, 20(2), 168-177. [https://doi.org/10.35387/od.2\(20\).2021.168-176](https://doi.org/10.35387/od.2(20).2021.168-176) [in Ukrainian].

7. Ivaniuk, H., Kuzemko, L., Venhlovska, O., Vovchok, Y., & Antypin, Y. (2022). The use of digital tools in interdisciplinary projects of students' personal and professional self-development. *Amazonia Investiga*, 11(54), 94-108.

8. Zhang, X, Admiraal, W., & Saab, N. (2021). Teachers' motivation to participate in continuous professional development: relationship with factors at the personal and school level. *Journal of education for teaching*, 47, 5, 714-731 <https://doi.org/10.1080/02607476.2021.1942804/>.

9. Moraru, M., & Cristea, G. (2013). Self-knowledge and Professional Development-sustainable Educational Condition of a Relationship. *2nd Cyprus International Conference on Educational Research, (CY-ICER 2013)*. Procedia – Social and Behavioral Sciences. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 89, 94-97.

10. Ivaniuk, H. I. (2023). Psykholoho-pedahohichniy suprovid osobystisno-profesiinoho rozvytku maibutnikh pedahohiv v umovakh osvity zmin [Psychological and pedagogical support of personal and professional development of future teachers in conditions of educational changes]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky – Prospects and innovations of science*, 9(27), 219-231 [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)»: Nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy vid 23.12.2020 № 2736 [On the approval of the professional standard for the professions «Teacher of primary classes of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)»: Order of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine dated 12.23.2020 № 2736]. Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv> [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity»: Nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy vid 19 zhovtnia 2021 roku [On the approval of the professional standard «Preschool teacher»: Order of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine dated October 19, 2021]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> [in Ukrainian].